

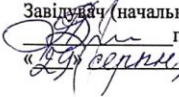
**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКООПСПЛКИ
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І
ТОРГІВЛІ»**

Навчально-науковий інститут денної освіти

Кафедра правознавства

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач (начальник) кафедри

 проф. Г. В. Лаврик

«29 серпня» 2022 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни

«Юридична логіка»

Освітньо-професійна програма/спеціалізація	«Право» <i>(назва)</i>
Спеціальність	081 Право <i>(код, назва спеціальності)</i>
Галузь знань	08 Право <i>(код, назва галузі знань)</i>
Ступінь вищої освіти	бакалавр <i>(бакалавр, магістр, доктор філософії)</i>

Робоча програма навчальної дисципліни «Юридична логіка» схвалена та рекомендована до використання в освітньому процесі на засіданні кафедри, протокол від 29 серпня 2022 року № 1.

Полтава – 2022

Укладач:

Горбань О. В., доцент кафедри правознавства Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», к. філософ. н., доцент.

ПОГОДЖЕНО

Гарант освітньої програми «Право»
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
зі спеціальності 081 «Право»

к. ю. н., доцент

 Олег КУЛЬЧІЙ

ЗМІСТ

Розділ 1. Опис навчальної дисципліни	4
Розділ 2 Перелік компетентностей та програмні результати навчання з навчальної дисципліни	6
Розділ 3. Програма навчальної дисципліни	7
Розділ 4. Тематичний план навчальної дисципліни	13
Розділ 5. Система оцінювання знань здобувачів	45
Розділ 6. Інформаційні джерела	46
Розділ 7. Програмне забезпечення навчальної дисципліни.....	47

Розділ 1. Опис навчальної дисципліни.

Таблиця 1. Опис навчальної дисципліни.

Місце у структурно-логічній схемі підготовки.	<i>Пререквізити:</i> філософія. <i>Постреквізити:</i> процесуальне право: адміністративне, кримінальне, цивільне; юридична техніка складання процесуальних документів, риторика.
Мова викладання.	Українська мова.
Статус дисципліни – вибіркова	
Курс/семестр вивчення.	4/7 семестр.
Кількість кредитів ЄКТС/ кількість модулів.	3/2.
Денна форма навчання:	
Кількість годин:	
– загальна кількість: 7 семестр – 90;	
– лекції: 7 семестр – 18;	
– семінарські заняття: 7 семестр – 14;	
– самостійна робота: 7 семестр – 58;	
– вид підсумкового контролю: 7 семестр – ПМК (залік).	
Заочна форма навчання:	
Кількість годин:	
– загальна кількість: 3 - 4 семестри – 90;	
– лекції: 3 семестр – 4;	
– семінарські заняття: 4 семестр – 4;	
– самостійна робота: 4 семестр – 82;	
– вид підсумкового контролю: 4 семестр – ПМК (залік).	

Дистанційна форма навчання:
Кількість годин:
– загальна кількість: 4 семестр – 90;
– лекції: 4 семестр – 4;
– семінарські заняття: 4 семестр – 4;
– самостійна робота: 4 семестр – 82;
– вид підсумкового контролю: 4 семестр – ПМК (залік).

Розділ 2. Перелік компетентностей, які забезпечує навчальна дисципліна «Юридична логіка», програмні результати навчання.

Метою вивчення навчальної дисципліни здобувачами бакалаврського рівня вищої освіти в галузі знань «Право» є формування: правильного мислення юриста на основі знання й розуміння законів та форм логічного мислення; уміння аналізувати та формулювати належні до предмету правової оцінки поняття, судження, умовиводи; навичок логічно обґрунтованих доведень правових оцінок чи, навпаки, спростувань неправильних правових оцінок у професійних практичних ситуаціях.

Таблиця 2. Перелік компетентностей, які забезпечує навчальна дисципліна, програмні результати навчання.

Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач (загальні – ЗК1..., спеціальні – СК1..., додаткові спеціальні – ДСК1...).	Програмні результати навчання (ПР1...)
<p>(ЗК1) – здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;</p> <p>(ЗК2) – здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;</p> <p>(СК11) - здатність визначати належні та прийнятні для</p>	<p>(ПР3) – проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел;</p> <p>(ПР1) - визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин;</p> <p>(ПР5) – давати короткий правовий висновок щодо окремих фактичних обставин з достатньою обґрунтованістю;</p> <p>(ПР20) – виокремлювати і аналізувати юридично значущі факти і робити</p>

Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач (загальні – ЗК1..., спеціальні – СК1..., додаткові спеціальні – ДСК1...).	Програмні результати навчання (ПР1...)
<p>юридичного аналізу факти;</p> <p>(СК12) - здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції;</p> <p>(СК13) – здатність до критичного та системного аналізу правових явищ;</p> <p>(СК16) – здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.</p>	<p>обґрунтовані правові висновки;</p> <p>(РН6) – оцінювати недоліки і переваги певних правових аргументів, аналізуючи відому проблему;</p> <p>(РН19) – пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів;</p> <p>(РН12) – доносити до респондента матеріал з певної правової проблематики доступно і зрозуміло.</p>

Розділ 3. Програма навчальної дисципліни.

Модуль 1. Поняття і судження.

Тема 1. Предмет і значення юридичної логіки.

Визначення логіки. Міркування як предмет логіки. Процес пізнання, абстрактне мислення та міркування.

Форми чуттєвого пізнання: відчуття, сприйняття, уявлення. Взаємозв'язок мови та мислення. Форми абстрактного мислення: поняття, судження, умовивід. Особливості абстрактного мислення. Взаємозв'язок мови, мислення та міркування.

Логічна форма міркувань. Визначення істини. Істинність та хибність міркувань. Міркування як предмет юридичної логіки.

Поняття формалізації. Формальна і діалектична логіки. Зв'язок формальної логіки та з формальною визначеністю права. Роль і

значення юридичної логіки в пізнанні сутності та специфічних понять права в правотворчості й реалізації права. Взаємозв'язок юридичної логіки з пошуком істини в розв'язанні правових спорів, з формулюванням належних до предмету правової оцінки понять, суджень, умовиводів, з доказовістю та належною аргументованістю позицій та рішень у дискусіях при вирішенні правових проблем.

Тема 2. Юридична логіка як продукт історичного розвитку науки логіка.

Виникнення основ знань про логіку в країнах стародавнього світу. Аристотель – основоположник логіки.

Схоластична логіка Середньовіччя та її критика мислителями – гуманістами в епохи Відродження та Просвіти.

Логіка Нового часу. Відкриття методів наукового пізнання: індукції (Ф. Бекон) та дедукції (Р. Декарт). Відкриття Г. Лейбніцем математичної логіки та закону достатньої підстав. Принцип достатнього обґрунтування та його значення в розвитку права. Виникнення основ юридичної логіки у філософії права Г. Гегеля.

Наука і навчальна дисципліна «Юридична логіка» логіка в XX – XXI століттях.

Тема 3. Поняття як логічна форма юридичного мислення.

Загальна характеристика поняття. Поняття і слово. Логічні прийоми утворення понять: аналіз, синтез, порівняння, абстрагування, узагальнення. Зміст і обсяг поняття. Закон оберненого відношення між змістом та обсягом поняття.

Ознаки юридичного поняття: суттєві та несуттєві. Види понять у праві: загальні та одиничні; абстрактні та конкретні; позитивні та негативні; збірні та незбірні; співвідносні та безвідносні; пусті (нульові) поняття.

Відношення між юридичними поняттями. Види відношень між сумісними поняттями: тотожності, перетину, підпорядкування. Види відношень між несумісними поняттями: співпідпорядкування, протилежності, суперечності.

Значення використання знань про логіку понять в діяльності юриста.

Тема 4. Операції з юридичними поняттями.

Визначення юридичних понять: види, правила та можливі помилки. Прийоми, подібні до визначення: опис, характеристика, порівняння, розрізнення. Контекст.

Поділ юридичних понять. Структура поділу понять: ділене поняття, члени поділу, підстава поділу. Правила поділу понять і помилки, можливі при цьому. Класифікація, узагальнення та обмеження юридичних понять. Важливість визначення та поділу юридичних понять.

Тема 5. Судження як логічна форма юридичного мислення.

Загальна характеристика судження. Структура судження: суб'єкт, предикат, зв'язка, кванторне слово. Судження і речення. Хибність та істинність суджень.

Просте судження та його види в праві: атрибутивне, реляційне, екзистенційне. Поділ суджень у праві за якістю: ствердні та заперечні. Поділ суджень у праві за кількістю: загальні, часткові, одиничні. Розподіленість термінів в судженні. Відношення між судженнями. Логічний квадрат.

Загальна характеристика складного судження. Види складного судження у праві. Кон'юнкція. Диз'юнкція. Імплікація. Еквіваленція. Заперечення. Умови істинності складних юридичних суджень.

Модальні судження. Види модальних суджень у праві: алетичні судження, епістемічні судження, темпоральні судження, деонтичні судження та формальний аналіз норм права. Судження в правових контекстах.

Тема 6. Основні закони логіки та їх значення для юристів.

Поняття «логічний закон». Загальна характеристика законів логіки. Закон і закономірність.

Закон тотожності та його застосування у галузі права. Вимоги закону тотожності. Помилки при порушенні закону тотожності та можливі юридичні наслідки.

Закон суперечності та його застосування у галузі права: формулювання та формула закону суперечності. Помилки при порушенні закону суперечності і можливі юридичні наслідки.

Закон виключеного третього та його застосування у галузі права: формулювання та схема закону. Помилки при порушенні закону виключеного третього і можливі юридичні наслідки.

Закон достатньої підстави та його застосування у галузі права. Помилки при порушенні закону достатньої підстави і можливі юридичні наслідки.

Значення законів логіки для юридичної практики.

Модуль 2. Умовивід. Теорія аргументації та її значення в галузі права.

Тема 7. Дедуктивні умовиводи.

Загальна характеристика умовиводу. Умовиводи у праві, їх структура.

Особливості дедуктивного умовиводу. Види дедуктивного умовиводу у праві. Безпосередні умовиводи: структура і характер висновку. Види безпосередніх умовиводів у праві: перетворення, обернення, протиставлення предикату.

Опосередковані дедуктивні умовиводи у праві. Простий категоричний силогізм. Будова простого категоричного силогізму. Фігури та модуси силогізму. Правила силогізму стосовно юридичних термінів, правила щодо юридичних засновків, правила фігур силогізму. Ентимема (скорочений силогізм) у праві. Полісилогізм у праві: структура і види. Скорочені і складноскорочені силогізми (сорити і епіхейреми) у праві.

Розділові та умовно-розділові (лематичні) умовиводи у праві: схеми побудови, правила і види (конструктивна та деструктивна дилема).

Роль методу дедукції в юридичній практиці.

Тема 8. Індуктивні умовиводи.

Поняття про індукцію. Види індуктивних умовиводів у праві. Повна і неповна індукція. Ймовірний умовивід. Умови підвищення ступеня ймовірності індуктивного умовиводу. Індукція через простий перелік (популярна). Індукція через аналіз і відбір юридичних фактів. Наукова індукція.

Поняття «причинність». Методи встановлення причинно-наслідкових зв'язків у дослідженні об'єктивної сторони правової поведінки. Метод єдиної схожості. Метод єдиної різниці. Об'єднаний метод схожості та різниці. Метод супровідних змін. Метод залишків.

Індукція в правовій діяльності. Взаємозв'язок методів індукції та дедукції у пізнанні та розумінні права.

Умовивід за аналогією та його застосування в галузі права. Схема міркувань за аналогією. Аналогія властивостей та аналогія відношень. Строга і нестрога аналогія. Вимоги правомірності міркувань за аналогією. Роль умовиводів за аналогією в теоретичній і практичній діяльності юриста.

Тема 9. Теорія аргументації.

Поняття та сутність аргументації як принципу логічного мислення. Доказовість як необхідна умова та принцип права. Структура доведення: теза, аргумент, демонстрація (форма). Види доведення у праві: прямі і непрямі доведення.

Правила аргументації та їх застосування в галузі права: правила формулювання тез, аргументів, демонстрацій (форм). Можливі помилки при порушенні правил формулювання тез, аргументів, демонстрацій (форм) та юридичні наслідки від них.

Критика та її види в галузі права. Спростування як окремий випадок критики у праві. Структура юридичного спростування. Критика тез, аргументів, демонстрацій (форм) у праві. Конструктивна та деструктивна критика у праві. Правила, помилки і хитрощі щодо юридичної тези. Правила, помилки і хитрощі щодо юридичних аргументів. Правила, помилки і хитрощі щодо юридичних демонстрацій (форм). Паралогізми, софізми, логічні парадокси у праві. Значення логічної аргументації в практичній діяльності юриста.

Тема 10. Гіпотеза і версія.

Поняття про гіпотезу та її структура. Гіпотези у праві. Стадії побудови та доведення юридичної гіпотези. Види гіпотези в галузі права: загальна, часткова, одинична. Критерії відбору гіпотез.

Наукова гіпотеза. Робоча гіпотеза. Практика як критерій істинності юридичної гіпотези.

Версія як частковий випадок юридичної гіпотези. Визначення юридичної версії, її види; висування, перевірка і спростування юридичної версії. Доведення істинності юридичної версії.

Роль гіпотези в пізнанні сутності юридичних фактів. Роль версії в розслідуванні злочинів.

Тема 11. Логічний аналіз запитань і відповідей в юридичній дискусії і полеміці.

Загальна характеристика запитання. Структура запитання. Передумова запитання. Контекст запитання. Види запитань: відкриті і закриті, прості і складні, логічно коректні і логічно некоректні.

Поняття про відповідь. Види відповіді: правильні і неправильні, сильні і слабкі, хибні відповіді, нерелевантні відповіді. Роль запитань і відповідей в юридичній практиці.

Тема 12. Мистецтво суперечки в праві.

Загальне поняття про суперечку. Види суперечок: суперечка заради істини, суперечка заради переконання, суперечка заради перемоги, суперечка заради суперечки. Учасники суперечки: пропонент, опонент, аудиторія. Коректні та некоректні засоби ведення суперечки.

Види суперечки за формою: дискусія, диспут, полеміка, дебати. Види суперечок за кількістю осіб, що беруть участь в обговоренні: монолог, діалог, полілог.

Культура логічного мислення і її роль в проведенні юридичної суперечки. Мистецтво суперечки в професійній діяльності юриста.

Таблиця 4.1. Тематичний план навчальної дисципліни «Політологія»

для здобувачів денної форми навчання.

Назва теми (лекції) та питання теми (лекції)	Кількість годин	Назва теми та питання семінарського заняття	Кількість годин	Завдання самостійної роботи у розрізі теми	Кількість годин
1	2	3	4	5	6
Модуль 1. Поняття і судження.					
Тема 1. Предмет і значення юридичної логіки.					

<p>Предмет юридичної логіки.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Процес пізнання права, абстрактне мислення та міркування. 2. Взаємозв'язок мови з мисленням та міркуванням у праві. 3. Міркування як предмет юридичної логіки. 4. Логічна форма юридичних міркувань, їх істинність та хибність. 	2	<p>Особливості юридичної логіки.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Формальна логіка та її зв'язок із формальною визначеністю права. 2. Роль і значення юридичної логіки у пізнанні права та правотворчості. 3. Роль і значення юридичної логіки у реалізації права. 	2	<ol style="list-style-type: none"> 1. Особливості абстрактного мислення та міркування у праві. 2. Поняття істини. Істина у праві. 2. Ознаки істинних та хибних міркувань у праві. 3. Поняття форми. <p>Формалізація в логіці та праві.</p>	4
Тема 2. Юридична логіка як продукт історичного розвитку науки логіка.					
				<ol style="list-style-type: none"> 1. Виникнення логіки в країнах стародавнього світу. 2. Схоластична логіка Середньовіччя та її критика мислителями – гуманістами в епохи Відродження та Просвіти. 3. Логіка Нового часу. Відкриття методів наукового пізнання. 4. Виникнення основ юридичної логіки у філософії І. Канта та 	4

				філософії права Г. Гегеля. 5. Наука і навчальна дисципліна «Юридична логіка» в XX – XXI століттях.	
Тема 3. Поняття як логічна форма юридичного мислення.					
Поняття як логічна форма юридичного мислення. 1. Загальна характеристика поняття. Поняття і слово. 2. Логічні прийоми утворення понять. 3. Зміст і обсяг поняття. 4. Види понять у праві та відношення між ними.	2	Юридичне поняття. 1. Ознаки юридичного поняття: суттєві та несуттєві. 2. Відношення між сумісними та несумісними юридичними поняттями. 3. Значення використання знань про логіку понять в діяльності юриста.	2	1. Поняття і слово. 2. Закон оберненого відношення між змістом та обсягом поняття. 3. Практика використання юридичних понять юристами.	6
Тема 4. Операції з юридичними поняттями.					
Операції з юридичними поняттями. 1. Визначення юридичних понять. 2. Поділ юридичних понять. 3. Важливість визначення та поділу юридичних понять.	2	Правила та можливі помилки при операціях з юридичними поняттями. 1. Правила та можливі помилки при визначенні юридичних понять. 2. Правила поділу юридичних понять та можливі помилки.	2	1. Прийоми, подібні до визначення юридичних понять. 2. Контекст при визначенні юридичних понять. 3. Обмеження юридичних понять.	4
Тема 5. Судження як логічна форма юридичного мислення.					

Судження як логічна форма юридичного мислення. 1. Загальна характеристика судження. 2. Просте судження та його види у праві. 3. Складне судження та його види у праві. 4. Модальні судження та їх види у праві.	2	Правила операцій із судженнями у праві. 1. Поділ суджень у праві та відношення між ними. 2. Розподіленість термінів у судженні. 3. Правило логічного квадрату.	2	1. Хибність та істинність суджень у праві. 2. Умови істинності складних юридичних суджень. 3. Судження у правових контекстах.	6
Тема 6. Основні закони логіки та їх значення для юристів.					
Закони логіки у праві. 1. Загальна характеристика законів логіки. 2. Закон тотожності та його застосування у галузі права. 3. Закон суперечності та його застосування у галузі права. 4. Закон виключеного третього та його застосування у галузі права. 5. Закон достатньої підстави та його застосування у галузі права.	2	Помилки при застосуванні законів логіки у праві. 1. Помилки при порушенні закону тотожності та можливі юридичні наслідки. 2. Помилки при порушенні закону суперечності і можливі юридичні наслідки. 3. Помилки при порушенні закону виключеного третього і можливі юридичні наслідки. 4. Помилки при порушенні закону достатньої підстави і можливі юридичні наслідки.	2	1. Поняття «логічний закон». 2. Закон і закономірність. 3. Вимоги закону тотожності. 4. Значення законів логіки для юридичної практики.	4

Модуль 2. Умовивід. Теорія аргументації та її значення в галузі права.

Тема 7. Дедуктивні умовиводи.

Дедуктивні умовиводи. 1. Загальна характеристика умовиводів, їх структура. 2. Особливості дедуктивних умовиводів, їх види. 3. Опосередковані дедуктивні умовиводи у праві. 4. Розділові та умовно-розділові (лематичні) умовиводи у праві.	2			1. Види безпосередніх умовиводів у праві. 2. Види опосередкованих дедуктивних умовиводів у праві. 3. Роль методу дедукції в юридичній практиці.	6
--	---	--	--	---	---

Тема 8. Індуктивні умовиводи.

Індуктивні умовиводи. 1. Поняття про індукцію. Види індуктивних умовиводів у праві. 2. Взаємозв'язок методів індукції та дедукції у пізнанні та розумінні права. 3. Умовивід за аналогією.	2	Застосування індуктивних умовиводів у праві. 1. Індукція у правовій діяльності. 2. Індукція через аналіз і відбір юридичних фактів. 3. Методи встановлення причинно-наслідкових зв'язків у дослідженні об'єктивної сторони правової поведінки.	2	1. Поняття «причинність». 2. Умови підвищення ступеня ймовірності індуктивного умовиводу у праві. 3. Роль умовиводів за аналогією в теоретичній і практичній діяльності юриста.	4
---	---	---	---	---	---

Тема 9. Теорія аргументації.

<p>Теорія аргументації.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття та сутність аргументації як принципу логічного мислення. 2. Структура і види доведення. 3. Правила аргументації. 4. Критика та її види. 	2	<p>Доказовість як необхідна умова та принцип права.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Можливі помилки при порушенні правил аргументації та юридичні наслідки від них. 2. Конструктивна та деструктивна критика у праві. 3. Помилки і хитрощі критики у праві. 	2	<ol style="list-style-type: none"> 1. Паралогізми, софізми, логічні парадокси у праві. 2. Значення логічної аргументації в практичній діяльності юриста. 	8
Тема 10. Гіпотеза і версія.					
				<ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття про гіпотезу та її структура. 2. Стадії побудови та доведення юридичної гіпотези. 3. Види гіпотези у праві, критерії їх відбору та істинності. 4. Визначення юридичної версії, її види, висування, перевірка, спростування і доведення істинності. 5. Роль гіпотези та версії у праві. 	4
Тема 11. Логічний аналіз запитань і відповідей в юридичній дискусії і полеміці.					

Логічний аналіз запитань і відповідей. 1. Загальна характеристика запитання. 2. Логічна структура та види запитань. 3. Загальна характеристика відповіді. 4. Види відповідей.	2			1. Передумова запитання. 2. Контекст запитання. 3. Роль запитань і відповідей в юридичній практиці.	4
Тема 12. Мистецтво суперечки в праві.					
				1. Загальне поняття про суперечку. 2. Види суперечок 3. Учасники суперечки 4. Коректні та некоректні засоби ведення суперечки. 5. Види суперечки за формою та за кількістю осіб. 6. Культура логічного мислення і її роль в проведенні юридичної суперечки. 7. Мистецтво суперечки в професійній діяльності юриста.	4
Всього годин	18		14		58

**Таблиця 4.2. Тематичний план навчальної дисципліни «Юридична логіка»
для здобувачів заочної форми навчання.**

Назва теми (лекції) та питання теми (лекції)	Кількість годин	Назва теми та питання практичного заняття	Кількість годин	Завдання самостійної роботи у розрізі теми	Кількість годин
1	2	3	4	5	6
Модуль 1. Поняття і судження.					
Тема 1. Предмет і значення юридичної логіки.					

<p>Предмет юридичної логіки.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Процес пізнання права, абстрактне мислення та міркування. 2. Взаємозв'язок мови з мисленням та міркуванням у праві. 3. Міркування як предмет юридичної логіки. 4. Логічна форма юридичних міркувань, їх істинність та хибність. 	2		<ol style="list-style-type: none"> 1. Формальна логіка та її зв'язок із формальною визначеністю права. 2. Роль і значення юридичної логіки у пізнанні права та правотворчості. 3. Роль і значення юридичної логіки у реалізації права. 4. Особливості абстрактного мислення та міркування у праві. 5. Поняття істини. Істина у праві. 6. Ознаки істинних та хибних міркувань у праві. 7. Поняття форми. Формалізація в логіці та праві. 	6
<p>Тема 2. Юридична логіка як продукт історичного розвитку науки логіка.</p>				

			<ol style="list-style-type: none"> 1. Виникнення логіки в країнах стародавнього світу. 2. Схоластична логіка Середньовіччя, її критика гуманістами в епохи Відродження та Просвіти. 3. Логіка Нового часу. Відкриття методів наукового пізнання. 4. Виникнення основ юридичної логіки у філософії І. Канта та філософії права Г. Гегеля. 5. Наука і навчальна дисципліна «Юридична логіка» в XX – XXI століттях. 	6
Тема 3. Поняття як логічна форма юридичного мислення.				

		<p>Юридичне поняття.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ознаки юридичного поняття: суттєві та несуттєві. 2. Відношення між сумісними та несумісними юридичними поняттями. 3. Значення використання знань про логіку понять в діяльності юриста. 	2	<ol style="list-style-type: none"> 1. Загальна характеристика поняття. Поняття і слово. 2. Логічні прийоми утворення понять. 3. Зміст і обсяг поняття. 4. Види понять у праві та відношення між ними. 5. Поняття і слово. 6. Закон оберненого відношення між змістом та обсягом поняття. 7. Практика використання юридичних понять юристами. 	6
Тема 4. Операції з юридичними поняттями.					
				<ol style="list-style-type: none"> 1. Визначення юридичних понять. 2. Поділ юридичних понять. 3. Важливість визначення та поділу юридичних понять. 4. Прийоми, подібні до визначення юридичних 	6

				<p>понять.</p> <p>5. Контекст при визначенні юридичних понять.</p> <p>6. Обмеження юридичних понять.</p> <p>7. Правила та можливі помилки при визначенні юридичних понять.</p> <p>8. Правила поділу юридичних понять та можливі помилки.</p>	
Тема 5. Судження як логічна форма юридичного мислення.					
		<p>Правила операцій із судженнями у праві.</p> <p>1. Поділ суджень у праві та відношення між ними.</p> <p>2. Розподіленість термінів у судженні.</p> <p>3. Правило логічного квадрату.</p>	2	<p>1. Характеристика судження.</p> <p>2. Просте судження та його види у праві.</p> <p>3. Складне судження та його види у праві.</p> <p>4. Модальні судження та їх види у праві.</p> <p>5. Хибність та істинність суджень у праві.</p> <p>6.. Умови істинності складних юридичних</p>	8

			суджень. 7. Судження у правових контекстах.	
Тема 6. Основні закони логіки та їх значення для юристів.				
			<ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття «логічний закон». 2. Закон і закономірність. 3. Вимоги закону тотожності. 4. Значення законів логіки для юридичної практики. 5. Характеристика законів логіки. 6. Закон тотожності та його застосування у галузі права. 7. Закон суперечності та його застосування у галузі права. 8. Закон виключеного третього та його застосування у галузі права. 9. Закон достатньої 	8

			<p>підстави та його застосування у галузі права.</p> <p>10. Помилки при порушенні закону тотожності та можливі юридичні наслідки.</p> <p>11. Помилки при порушенні закону суперечності і можливі юридичні наслідки.</p> <p>12. Помилки при порушенні закону виключеного третього і можливі юридичні наслідки.</p> <p>13. Помилки при порушенні закону достатньої підстави і можливі юридичні наслідки.</p>
Модуль 2. Умовивід. Теорія аргументації та її значення в галузі права.			
Тема 7. Дедуктивні умовиводи.			

<p>Дедуктивні умовиводи. 1. Загальна характеристика умовиводів, їх структура. 2. Особливості дедуктивних умовиводів, їх види. 3. Опосередковані дедуктивні умовиводи у праві. 4. Розділові та умовно-розділові (лематичні) умовиводи у праві.</p>	2			<p>1. Види безпосередніх умовиводів у праві. 2. Види опосередкованих дедуктивних умовиводів у праві. 3. Роль методу дедукції в юридичній практиці.</p>	6
Тема 8. Індуктивні умовиводи.					
				<p>1. Поняття про індукцію. Види індуктивних умовиводів у праві. 2. Взаємозв'язок методів індукції та дедукції у пізнанні та розумінні права. 3. Умовивід за аналогією. 4. Поняття «причинність». 5. Умови підвищення ступеня ймовірності</p>	8

			<p>індуктивного умовиводу у праві.</p> <p>6. Роль умовиводів за аналогією в теоретичній і практичній діяльності юриста.</p> <p>7. Індукція у правовій діяльності.</p> <p>8. Індукція через аналіз і відбір юридичних фактів.</p> <p>9. Методи встановлення причинно-наслідкових зв'язків у дослідженні об'єктивної сторони правової поведінки.</p>	
Тема 9. Теорія аргументації.				

			<ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття та сутність аргументації як принципу логічного мислення. 2. Структура і види доведення. 3. Правила аргументації. 4. Критика та її види. 5. Можливі помилки при порушенні правил аргументації та юридичні наслідки від них. 6. Конструктивна та деструктивна критика у праві. 7. Помилки і хитрощі критики у праві. 8. Паралогізми, софізми, логічні парадокси у праві. 9. Значення логічної аргументації в практичній діяльності юриста. 	6
Тема 10. Гіпотеза і версія.				

			<ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття про гіпотезу та її структура. 2. Стадії побудови та доведення юридичної гіпотези. 3. Види гіпотези у праві, критерії їх відбору та істинності. 4. Визначення юридичної версії, її види, висування, перевірка, спростування і доведення істинності. 5. Роль гіпотези та версії у праві. 	8
Тема 11. Логічний аналіз запитань і відповідей в юридичній дискусії і полеміці.				

			<ol style="list-style-type: none"> 1. Загальна характеристика запитання. 2. Логічна структура та види запитань. 3.. Загальна характеристика відповіді. 4. Види відповідей. 5. Передумова запитання. 6. Контекст запитання. 7. Роль запитань і відповідей в юридичній практиці. 	6
Тема 12. Мистецтво суперечки в праві.				

				<ul style="list-style-type: none"> 1. Загальне поняття про суперечку. 2. Види суперечок 3. Учасники суперечки 4. Коректні та некоректні засоби ведення суперечки. 5. Види суперечки за формою та за кількістю осіб. 6. Культура логічного мислення і її роль в проведенні юридичної суперечки. 7. Мистецтво суперечки в професійній діяльності юриста. 	8
Всього годин	4		4		82

**Таблиця 4.3. Тематичний план навчальної дисципліни «Юридична логіка»
для здобувачів дистанційної форми навчання**

Назва теми (лекції) та питання теми (лекції)	Кількість годин	Назва теми та питання практичного заняття	Кількість годин	Завдання самостійної роботи у розрізі теми	Кількість годин
1	2	3	4	5	6
Модуль 1. Поняття і судження.					
Тема 1. Предмет і значення юридичної логіки.					
Предмет юридичної логіки. 1. Процес пізнання права, абстрактне мислення та міркування. 2. Взаємозв'язок мови з мисленням та міркуванням у праві. 3. Міркування як предмет юридичної логіки. 4. Логічна форма юридичних	2			1. Формальна логіка та її зв'язок із формальною визначеністю права. 2. Роль і значення юридичної логіки у пізнанні права та правотворчості. 3. Роль і значення юридичної логіки у реалізації права.	6

міркувань, їх істинність та хибність.			<p>4. Особливості абстрактного мислення та міркування у праві.</p> <p>5. Поняття істини. Істина у праві.</p> <p>6. Ознаки істинних та хибних міркувань у праві.</p> <p>7. Поняття форми. Формалізація в логіці та праві.</p>	
Тема 2. Юридична логіка як продукт історичного розвитку науки логіка.				
			<p>1. Виникнення логіки в країнах стародавнього світу.</p> <p>2. Схоластична логіка Середньовіччя, її критика гуманістами в епохи Відродження та Просвіти.</p> <p>3. Логіка Нового часу. Відкриття методів наукового пізнання.</p> <p>4. Виникнення основ юридичної логіки у</p>	6

				<p>філософії І. Канта та філософії права Г. Гегеля.</p> <p>5. Наука і навчальна дисципліна «Юридична логіка» в XX – XXI століттях.</p>	
Тема 3. Поняття як логічна форма юридичного мислення.					
		<p>Юридичне поняття.</p> <p>1. Ознаки юридичного поняття: суттєві та несуттєві.</p> <p>2. Відношення між сумісними та несумісними юридичними поняттями.</p> <p>3. Значення використання знань про логіку понять в діяльності юриста.</p>	2	<p>1. Загальна характеристика поняття. Поняття і слово.</p> <p>2. Логічні прийоми утворення понять.</p> <p>3. Зміст і обсяг поняття.</p> <p>4. Види понять у праві та відношення між ними.</p> <p>5. Поняття і слово.</p> <p>6. Закон оберненого відношення між змістом та обсягом поняття.</p> <p>7. Практика використання юридичних понять</p>	6

				юристами.	
Тема 4. Операції з юридичними поняттями.					
				1. Визначення юридичних понять. 2. Поділ юридичних понять. 3. Важливість визначення та поділу юридичних понять. 4. Прийоми, подібні до визначення юридичних понять. 5. Контекст при визначенні юридичних понять. 6. Обмеження юридичних понять. 7. Правила та можливі помилки при визначенні юридичних понять. 8. Правила поділу юридичних понять та можливі помилки.	6

Тема 5. Судження як логічна форма юридичного мислення.

		Правила операцій із судженнями у праві. 1. Поділ суджень у праві та відношення між ними. 2. Розподіленість термінів у судженні. 3. Правило логічного квадрату.	2	1. Характеристика судження. 2. Просте судження та його види у праві. 3. Складне судження та його види у праві. 4. Модальні судження та їх види у праві. 5. Хибність та істинність суджень у праві. 6. Умови істинності складних юридичних суджень. 7. Судження у правових контекстах.	8
--	--	---	---	---	---

Тема 6. Основні закони логіки та їх значення для юристів.

			<ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття «логічний закон». 2. Закон і закономірність. 3. Вимоги закону тотожності. 4. Значення законів логіки для юридичної практики. 5. Характеристика законів логіки. 6. Закон тотожності та його застосування у галузі права. 7. Закон суперечності та його застосування у галузі права. 8. Закон виключеного третього та його застосування у галузі права. 9. Закон достатньої підстави та його застосування у галузі права. 	8
--	--	--	--	---

			<p>10. Помилки при порушенні закону тотожності та можливі юридичні наслідки.</p> <p>11. Помилки при порушенні закону суперечності і можливі юридичні наслідки.</p> <p>12. Помилки при порушенні закону виключеного третього і можливі юридичні наслідки.</p>	
Модуль 2. Умовивід. Теорія аргументації та її значення в галузі права.				
Тема 7. Дедуктивні умовиводи.				
<p>Дедуктивні умовиводи.</p> <p>1. Загальна характеристика умовиводів, їх структура.</p> <p>2. Особливості дедуктивних умовиводів, їх види.</p> <p>3. Опосередковані дедуктивні умовиводи у праві.</p> <p>4. Розділові та умовно-розділові (лематичні) умовиводи у праві.</p>	2		<p>1. Види безпосередніх умовиводів у праві.</p> <p>2. Види опосередкованих дедуктивних умовиводів у праві.</p> <p>3. Роль методу дедукції в юридичній практиці.</p>	6
Тема 8. Індуктивні умовиводи.				

				<p>1. Поняття про індукцію. Види індуктивних умовиводів у праві.</p> <p>2. Взаємозв'язок методів індукції та дедукції у пізнанні та розумінні права.</p> <p>3. Умовивід за аналогією.</p> <p>4. Поняття «причинність».</p> <p>5. Умови підвищення ступеня ймовірності індуктивного умовиводу у праві.</p> <p>6. Роль умовиводів за аналогією в теоретичній і практичній діяльності юриста.</p> <p>7. Індукція у правовій діяльності.</p> <p>8. Індукція через аналіз і відбір юридичних фактів.</p>	8
--	--	--	--	---	---

				9. Методи встановлення причинно-наслідкових зв'язків у дослідженні об'єктивної сторони правової поведінки.	
Тема 9. Теорія аргументації.					
				<p>1. Поняття та сутність аргументації як принципу логічного мислення.</p> <p>2. Структура і види доведення.</p> <p>3. Правила аргументації.</p> <p>4. Критика та її види.</p> <p>5. Можливі помилки при порушенні правил аргументації та юридичні наслідки від них.</p> <p>6. Конструктивна та деструктивна критика у праві.</p> <p>7. Помилки і хитрощі критики у праві.</p>	6

			8. Паралогізми, софізми, логічні парадокси у праві. 9. Значення логічної аргументації в практичній діяльності юриста.	
Тема 10. Гіпотеза і версія.				
			1. Поняття про гіпотезу та її структура. 2. Стадії побудови та доведення юридичної гіпотези. 3. Види гіпотези у праві, критерії їх відбору та істинності. 4. Визначення юридичної версії, її види, висування, перевірка, спростування і доведення істинності. 5. Роль гіпотези та версії у праві.	8
Тема 11. Логічний аналіз запитань і відповідей в юридичній дискусії і полеміці.				

			<ol style="list-style-type: none"> 1. Загальна характеристика запитання. 2. Логічна структура та види запитань. 3. Загальна характеристика відповіді. 4. Види відповідей. 5. Передумова запитання. 6. Контекст запитання. 7. Роль запитань і відповідей в юридичній практиці. 	6
Тема 12. Мистецтво суперечки в праві.				

				1. Загальне поняття про суперечку. 2. Види суперечок 3. Учасники суперечки 4. Коректні та некоректні засоби ведення суперечки. 5. Види суперечки за формою та за кількістю осіб. 6. Культура логічного мислення і її роль в проведенні юридичної суперечки. 7. Мистецтво суперечки в професійній діяльності юриста.	8
Всього годин	4		4		82

Розділ 5. Система оцінювання знань здобувачів.

Таблиця 5. Розподіл балів за результатами вивчення навчальної дисципліни.

Види робіт	Максимальна кількість балів
Модуль 1 (теми 1-6): захист домашнього завдання (0-12 балів); обговорення планового питання на семінарі (0-18 балів); поточне тестування (0-6 балів); поточна модульна контрольна робота (14 балів).	50
Модуль 2 (теми 7-12): захист домашнього завдання (0-12 балів); обговорення планового питання на семінарі (0-18 балів); поточне тестування (0-6 балів); поточна модульна контрольна робота (14 балів).	50
Разом	100

Таблиця 6. Шкала оцінювання знань здобувачів вищої освіти за результатами вивчення навчальної дисципліни.

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	Відмінно
82-89	B	Дуже добре
74-81	C	Добре
64-73	D	Задовільно
60-63	E	Задовільно достатньо

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою
35-59	FX	Незадовільно з можливістю повторного підсумкового контролю
0-34	F	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням навчальної дисципліни та підсумковим контролем

Розділ 6. Інформаційні джерела.

Основні рекомендовані джерела інформації:

1. Бандурка О. М., Тягло О. В. Юридична логіка: підручник. 2-е вид., переробл. і доповн. Х.: Золота миля, 2017. 216 с.
2. Войтенко Д. О. Логічне знання для вирішення ТЗНПК: навч. посіб. для студентів, що готуються до вступ. випробувань за технологією ЗНО для вступу на другий (магістер.) рівень / Д. О. Войтенко, С. В. Качурова, О. П. Невельська-Гордєєва; за ред. О. П. Невельської-Гордєєвої. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків: Право, 2019. 182 с.
3. Конверський А. Є. Логіка. Підручник для студентів юридичних факультетів. 6-е вид. перероб. та доп. К.: Центр учбової літератури, 2020. 424 с.
4. Логіка в запитаннях та відповідях: за списком екзаменаційних питань 2018/2019 навчального року з вирішенням практичних завдань до іспиту: навч. посіб. для студ., що готуються до іспиту з логіки / Д. О. Войтенко, С. В. Качурова, О. П. Невельська-Гордєєва; за ред. О. П. Невельської-Гордєєвої. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків: Право, 2019. 126 с.

Додаткові рекомендовані джерела інформації:

5. Ділі Дж. Основи семіотики / пер. з англ. Львів: Арсенал, 2000. 232 с.
6. Жеребкін В. Є. Логіка: Підручник. К.: Т-во «Знання», КОО,

2011. 262 с.

7. Логіка для юристів [текст]: Навчальний посібник для підготовки до іспитів. К.: Центр учбової літератури, 2016. 150 с.

8. Логіка для юристів. Навчальний посібник для підготовки до іспитів. І. Тетарчук, Т. Дяків. К.: Центр учбової літератури, 2021. 150 с.

9. Логіка юридична: навчально-методичний посібник (у схемах і таблицях) / за наук. ред. проф. В. С. Бліхара. Львів: ПП «Арал», 2018. 172 с.

10. Павлов В. І. Логіка у запитаннях, відповідях і аргументаціях. Навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2008. 408 с.

11. Сумарокова Л. Н. Юридическая логика: коммуникативная концепция. Монография. Одесса: Фенікс, 2015. 204 с.

12. Титов В. Д. О специфике определения в юриспруденции. Проблемы філософії права. 2005. Том III. №1-2. С. 45-50.

13. Тягло О. В. Критичне мислення: Навчальний посібник. Х.: Вид. група «Основа», 2008. 189 с.

14. Філософський енциклопедичний словник / гол. ред. В. І. Шинкарук. К.: Абрис, 2002. 742 с.

15. Хоменко І. В. Логіка для юристів: Підручник для студентів вузів. К.: Юрінком інтер, 2004. 224 с.

16. Цапін В. І. Логіка у запитаннях, відповідях і аргументаціях. Навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2008. 408 с.

17. Щербина О. Ю. Логіка та юридична аргументація. К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2013. 303 с.

18. Юридична аргументація. Логічні дослідження: монографія / О. М. Юркевич, В. Д. Титов, С. В. Куцепал та ін.; За заг. ред. О. М. Юркевич. 2-е вид., переробл. та доповн. Х.: Право, 2015. 336 с.

Розділ 7. Програмне забезпечення навчальної дисципліни.

1. Дистанційний курс з навчальної дисципліни «Юридична логіка» URL: <http://www2.el.puet.edu.ua/st/course/view.php?id=1362>